

Mersin Limanı'ndan Geri Çevrilen Rum Gemisi Üzerine Bir Değerlendirme Notu

Çınar Tan

Türkiye Ekonomi
Politikaları Araştırma
Vakfı

22 Şubat 2006 tarihinde, Rum bandıralı “ABLE-F” isimli gemi Mersin Limanı açıklarına gelerek limana giriş izni istemiş; fakat liman idaresi ile Dışişleri Bakanlığı arasında yapılan istişare sonucu gemi geri çevrilmiştir. Bilindiği üzere, Türk limanlarının Rum bandıralı gemilere açılması ek protokol ve müzakere çerçeve belgesi vasıtasıyla Türkiye'nin AB'ye katılım sürecine doğrudan ilişkilendirilmiştir. Öte yandan, konu siyasi boyutunun yanında ekonomik olarak da değerlendirilmelidir. Zira, Türkiye deniz ticaretinin 90%'a yakın bir kısmını yabancı bandıralı gemilerle yapılmakta, fakat Rum bayraklı gemiler bu pazardan pay alamamaktadır. Bir Rum gemisinin Türk limanına girmesinin bu ülkenin tanınması anlamına gelip gelmeyeceği tartışmaları süre dursun, Rum deniz ticaret filosunun Türk pazarına açılma isteği ve AB'nin her daim ticaret serbestleşmesinden yana tavrı aşıkardır. Bu çerçevede “ABLE-F” tarzı girişimlerin önümüzdeki dönemde tekrarlanması beklenebilir.

23 Şubat 2006 tarihinde Türk makamlarınca yapılan açıklamada geminin geri çevrilme sebebi olarak evraklarının 24 saatten uzun bir süre önce liman başkanlığına ulaştırılmaması gösterilmiştir. Halbuki bildirim zamanında yapılmış olsa bile, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) bandıralı gemilerin Türk limanlarına kabul edilebilmeleri ancak, Ulaştırma Bakanlığı - Denizcilik Müsteşarlığı'nın limanlara talimat göndermesiyle olabilecektir. Bir başka deyişle, halihazırda GKRY gemilerine uygulanan rejimin değişmesi ancak siyasi bir kararla olacaktır. Hal böyle iken, önümüzdeki dönemde yaşanabilecek girişimlerde benzer teknik gerekçeler göstermek sürdürülebilir bir politika olmayacaktır. Şayet bir sonraki girişimde Rum bandıralı bir gemi standart prosedürlere uygun şekilde limana başvuru yapar ve liman başkanlığı gemiyi geri çevirir ise, bu kez teknik gerekçeler gösterilemeyecektir. Buradan da anlaşılacağı gibi, sözkonusu olayda siyasi irade iç siyasetteki birtakım beklentiler doğrultusunda gemiyi geri çevirirken, teknik gerekçeler göstermek suretiyle de AB cenahından gelecek tepkileri bertaraf etme yoluna gitmiştir. Önümüzdeki dönemde gemilerinin Türk limanlarından geri çevrilmesi durumunda GKRY'nin izleyeceği strateji şu şekilde olabilir.¹

Öncelikle Rum kesimi, durumun malların serbest dolaşımının önünde engel teşkil etmesi gerekçesiyle Türkiye'nin Gümrük Birliği'ni ihlali olarak konuyu Ortaklık Konseyi'ne taşıyabilir. Türkiye her ne kadar uyguladığı politikayı kamu düzeni² gibi belli meşru temellere oturtmaya çalışsa da, Ortaklık Konseyi Avrupa Toplulukları Adalet Divanı'nın (ATAD) ilgili içtihatlarını³ emsal göstererek, uygulamayı ticareti kısıtlayıcı bir unsur olarak değerlendirebilir ve Türkiye aleyhine karar alabilir.

¹ Prof. Dr. Yüksel İnan'ın katkılarıyla

² Örn: Ruman Gemilerinin Limanlara Girişinin Büyük Protesto Gösterilerine Yol Açması

³ Örn: Schmidberger v Austria

Mersin Limanı'ndan Geri Çevrilen Rum Gemisi Üzerine Bir Değerlendirme Notu

GKRY'nin bu yöntemi benimsemesi şu an itibariyle tercih edilmesi en muhtemel strateji olarak görülmeyebilir. Zira, Ortaklık Konseyi'nden GKRY lehine bir karar çıkabilmesi için, uygulamanın malların serbest dolaşımının bir ihlali olduğu savının konsey tarafından kabul görmesi gerekir. Ne var ki Türk limanlarının GKRY bandıralı gemilere açılmasının malların serbest dolaşımının bir gereği mi, yoksa sadece liman hizmetlerinin (yükleme-boşaltma) sunulması ile ilgili bir husus mu olduğu tartışma konusudur.

GKRY tarafından izlenmesi kuvvetle muhtemel bir diğer yöntem, konuya Gümrük Birliği nezdinde hukuki bir çözüm aramak yerine, meseleyi iki taraf arasında GKRY'nin üyeliğinden ötürü asimetrik bir ilişkinin bulunduğu AB kurumsal zeminine çekmektir. Yazının başında da belirtildiği gibi, GKRY'nin tanınması ve Türk limanlarının bu ülke gemilerine açılması hususları Türkiye'nin AB süreciyle doğrudan ilişkilendirilmiştir. Dolayısıyla konu önümüzdeki dönemde Türkiye açısından potansiyel bir kriz alanıdır. Sözgelimi 2006 sonunda yapılacak Brüksel Zirvesi'nde konu gündeme gelecek bu tarihe kadar bir aşama katedilmemiş olması durumunda GKRY oybirliğini bozarak Türkiye ile müzakere sürecinin askıya alınmasını talep edebilecektir. Dolayısıyla AB'ye katılım süreci ile birlikte düşünüldüğünde siyasi çözüm arayışı Türkiye için cazip bir seçenek olarak gözükmemektedir.

O halde Türkiye'nin, uygulamanın Gümrük Birliği'nin bir ihlali olmadığını savunan görüşlerini sağlam hukuki temellere oturtarak, Rumlardan önce konuyu Ortaklık Konseyi'ne taşıması değerlendirmeye değer bir politika alternatifidir. Bu, mevcut durumdaki darboğazdan çıkılması bağlamında Türkiye'nin inisiyatifi kendi eline alması ve AB sürecinde siyasi tercihlerini sürdürülebilir kılması açısından son derece önemlidir.